

Juryrapport ZOEK!

Onderzoeksprijs Breitner Academie 2023

Jury: Marike Hoekstra (voorzitter) en Krien Clevis

Genomineerde studenten: Yoeki de Ruyter (VT4A), Taly Bachar (DT2) en Isabella Rosa Giacomelli (DT2A)

De genomineerde scripties vallen alle drie in de categorie ontwerponderzoek: een manier van onderzoek doen die mogelijkheden biedt om niet alleen met een onderzoeksmatige blik naar de praktijk te kijken, maar daar ook veranderingen in aan te brengen.

De drie onderzoeken die wij als tweekoppige leden van de Jury hebben gelezen hebben dan ook op het eerste gezicht veel overeenkomsten. De aanleiding bij twee van de studenten om hun afstudeeronderzoek te richten op het ontwerpen van interventies of materiaal voor de beeldende lespraktijk was het ervaren van een praktijkprobleem in de stage en de derde student nam een actueel vraagstuk uit de onderwijspraktijk als uitgangspunt. De aanpak is vervolgens ook goed vergelijkbaar: vanuit een korte verkenning van het onderwerp in vakliteratuur wordt het onderwerp in een context geplaatst en worden uitgangspunten voor een verbetering van de praktijk geformuleerd. Door een verbinding te leggen tussen praktijkprobleem, actuele theoretische bronnen en onderzoeksliteratuur, en de ervaringen van betrokkenen wordt het raamwerk bepaald waarbinnen de student een eigen oplossing voor het praktijkprobleem kan voorstellen. Het ontwerp wordt tot slot getoetst aan de praktijk, er wordt op gereflecteerd en het resultaat is een verbeterde, door onderzoek onderbouwde versie van het eerste ontwerp. Studenten betonen zich door het doen van ontwerponderzoek niet alleen onderzoeksmatig bekwaam, maar ze wenden deze competentie ook aan in hun rol als didacticus, doordat ze aantonen in staat te zijn hun eigen materiaal te ontwikkelen, op basis van de urgentie die zij in de praktijk ervaren. Op die manier draagt ontwerponderzoek door student-docenten bij aan onderwijsinnovatie vanuit het werkveld, een bottom-up aanpak die de praktijkbeoefenaars erkent als expert. Tot zover de overeenkomsten. Voor een wedstrijd als de ZOEK!prijs is het immers belangrijk om op de verschillen in te gaan om te kunnen beoordelen welk onderzoek de prijs verdient.

(On)handig!

Het onderzoek van Yoeki de Ruyter start vanuit een vraagstuk dat in de praktijk van het kunstonderwijs zeer relevant is. Het dilemma waar docenten mee worstelen – het vermijden van schoolkunst waarbij iedereen hetzelfde maakt met als enige doel het aanleren van een vaardigheid – staat op gespannen voet met de vraag naar basisvaardigheden om zich uit te drukken in een beeldend medium. In plaats van een keuze voor een terugkeer naar een ambachtelijke, formalistische benadering van het kunstonderwijs, kiest Yoeki voor een derde weg waarbij de leerling de vaardigheden naar behoefte kan verwerven middels een platform. Zij wil het makersonderwijs stimuleren via een platform dat ze wil ontwerpen om leerlingen te stimuleren tot stappenplannen in techniek die tot maken moeten aanzetten. De docent kan het platform inzetten wanneer de leerling bepaalde skills mist om tot uitvoering van een idee te komen. Ook geeft het platform de leerling de mogelijkheid materiaalexperimenten aan te gaan, die nodig zijn om tot ideevorming te komen. Naast haar verwijzingen naar Bauhaus, het beroemde historische (school)voorbeeld, had ze naar onze mening ook goed kunnen te raden kunnen gaan bij actuele bronnen binnen het

artistiek onderzoek, waar het ambacht of het maken als performatieve kennisproductie voorop staan. Daardoor blijft haar vraagstelling tweeledig of discutabel: leidt een betere kennis van materialen en technieken tot eerder maken, of is het juist de vrijheid van het experimenteren/maken/doen, wat de leerling uitdaagt onderzoek te doen (een meer materiële argumentatie)? Door zich vast te bijten in het eerste legt zij zich vast op het skills platform, terwijl in haar voorbeelden het samengaan van belang is. Daarbij blijft een stimulerende docent ondanks de beperkte tijd, toch het allerbelangrijkste.

Veilig versus onveilig

Het onderzoek van Isabella Rosa Giacomelli neemt het actuele thema van sociale veiligheid onder de loep. De kritische blik die naar aanleiding van #metoo ook op het kunstvak- onderwijs werd gericht, heeft volgens de onderzoeker consequenties voor alle lagen van het kunstonderwijs. Het onderzoek is sterk gevoed door haar rol als ervaringsdeskundige (aanvankelijk als student in Den Haag en naderhand student Breitner en docent voortgezet kunstonderwijs) en vindt (derhalve) aansluiting bij de actuele problematiek over onveilige situaties in het kunstvakonderwijs. Op basis van diverse actuele bronnen wordt de keuze verantwoord om interventies te ontwerpen die de (sociale) veiligheid bij een kunstopdracht voor leerlingen moet vergroten.

Haar fascinatie en persoonlijke betrokkenheid spreken zowel uit de keuze voor het onderwerp alsook uit de eigenzinnige manier waarop zij het onderzoek vanuit verschillende perspectieven heeft aangepakt. Bijzonder is haar zeer methodische aanpak om de media kennis over #metoo in te zetten als basis voor wetenschappelijk onderwijstheorie, om vervolgens te vertalen naar een meer 'experimentele' opdracht. Haar persoonlijke betrokkenheid spreekt ook uit de vorm van het verslag, waarin de achtergrond als designer naarmate het verslag vordert steeds manifester wordt. De integratie tussen haar achtergrond als designer en de uitvoering van het onderzoek, komt het dichtst tegen arts-based onderzoek aan en overstijgt daarmee domeingrenzen.

Tegelijk is dat ook waar wij als juryleden het spoor soms een beetje kwijtraakten en ons afvroegen of we door alle diagrammen en schema's heen nog konden zien welke interventies nu precies zijn onderzocht. Maar het heeft ons wel nieuwsgierig gemaakt hoe die (on)bevangen leerruimte er nu eigenlijk uitziet.

Begeleiding van creatieve processen

Het onderzoek van Taly Bachar, dat voortkomt uit haar observaties, tijdens haar stage aan het Montessori Lyceum Amsterdam, dat leerlingen in de kunstvakken nauwelijks getraind zijn in het zelfstandig doorlopen van creatieve processen en daar in de bovenbouw tegenaan lopen, lijkt een beetje tussen bovenstaande onderzoeken in te staan. Wanneer opdrachten een sterk onderzoekende houding vereisen, bemerkt zij dat de leerling het experimenteren inruilt voor kopiëren. Dat kopieergedrag vormt aanleiding voor onderzoek binnen kunsteducatie. De inleiding is zeer helder. De probleemstelling komt niet alleen voort uit de praktijkervaring van de student, ze heeft ook goed onderzocht in hoeverre dit ook als probleem wordt ervaren door de stageschool. Daarmee is dit onderzoek om te beginnen al niet alleen voor haarzelf relevant, maar kan het ook een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de school.

Dit onderzoek is erg praktijkgericht en ook meteen toepasbaar binnen het Montessori Lyceum en de bredere (onderwijs)praktijk. Het is realistisch, toepasbaar, goed en kent een actueel brononderzoek. Eigenlijk raakt het de kern waar kunsteducatie begint: creativiteit, wat is creativiteit en wat heb je nodig dat te bevorderen? Taly reflecteert goed en kritisch op de waarde van creativiteit. Experimenteren en reflectie vormen de rode draad. Die rode draad heeft zij verbonden met de manier waarop docenten hun leerlingen hierbij kunnen coachen. En hoewel het niet altijd makkelijk is geweest om docenten bij het onderzoeksproces te betrekken als er onder tijdsdruk gewerkt moet worden, is dit onderzoek toch stevig geland. Ook het werkboek ziet er overtuigend uit, zowel in methodologie als in de creatieve/artistiek onderzoekende opzet. Al met al vinden wij vinden het onderzoek van Taly zeer sympathiek, goed en helder geschreven, relevant en zeer bruikbaar voor de praktijk..

We willen Taly dan ook van harte feliciteren met het winnen van de ZOEK!prijs 2023